

Bernarda C. Nar

**RAZGOVOR S UMJETNIČ-
KIM VODITELJEM KOMOR-
NOGA VOKALNOGA
ANSAMBLA »ANTIPHONUS«
MAESTROM TOMISLAVOM
FAČINIJE**

Što uho nije čulo, što oko nije vidjelo, u zagrebačkom Muzeju za umjetnost i obrt (MUO) ansambl »Antiphonus« posebnom umjetničkom ekspresijom predstavlja u ciklusu koncerata pod nazivom *Triade*. Potaknuti uspjehom toga komornoga vokalnoga ansambla, na završetku koncertnoga ciklusa razgovarali smo s umjetničkim voditeljem, dirigentom i pjevačem ansambla »Antiphonus« Tomislavom Fačinijem. Taj skromni i samozatajni umjetnik, s izrazitim osjećajem za izvedbu glazbene umjetnosti, za oblikovanje istinskoga vokalnoga i instrumentalnoga zajedništva, docent je na Odsjeku za dirigiranje Muzičke akademije u Zagrebu. U svojoj umjetničkoj karijeri bio je šef dirigent Orkestra Hrvatske vojske, voditelj Oratorijskog zbora crkve sv. Marka, gost mnogih glazbenih festivala u zemlji i

inozemstvu, dirigent i ravnatelj postave premijera mnogih opera i baleta, skladatelj, aranžer, glazbeni urednik, član ocjenivačkih sudova, profesor i pedagog. Kao višegodišnji umjetnički voditelj ansambla »Antiphonus« ostvario je veliki broj zapaženih nastupa, između kojih se posebno ističe ovaj, u svibnju završen ciklus koncerata u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu.

Svjedoci smo da danas muzeji u Europi i svijetu oživljavaju te postaju mjesta interdisciplinarnog spajanja umjetnosti. Tako je i zagrebačka publika imala prigodu u nastupu ansambla »Antiphonus« uživati u spoju glazbene vokalne i instrumentalne umjetnosti, literarnoga izraza, očaravajuće arhitektonske umjetnosti atrija prostora Muzeja za umjetnost i obrt te dramske umjetnosti, koja zatamnjenju scenu osvjetljava prigušeno, otkrivajući samo obrise silueta pjevača ili koja, skrivajući glasove od pogleda publike, dopušta iznenađenja, premještajući ih po svim etažama atrija Muzeja.

Maestro Fačini, kako ste došli na ideju da interdisciplinarni spoj umjetnosti ostvarite i realizirate upravo u srcu svoga grada, u Muzeju za umjetnost i obrt, otvarajući ciklus koncerata »Antiphonus« i gosti?

Interdisciplinarnost, odnosno univerzalnost moj je ideal umjetničkog djelovanja. S druge strane, »Antiphonus« je, primjerice, lani imao puno koncerata u Hrvatskoj, ali malo u Zagrebu. U potrazi za adekvatnim prostoro-

rom u kojem bismo nastupali dogodilo se da nas je s Muzejom za umjetnost i obrt spojio Zlatko Madžar, povodom zatvaranja Caravaggiove izložbe. Pred slikom *Večera u Emausu* pjevali smo Gesualda i Vranjanina, a u razgovoru s Vesnom Ledić, koja je zamjenica ravnatelja MUO-a i voditeljica marketinga, dogovorili smo konture koncertne sezone. Imamo veliku sreću što je uprava Muzeja naklonjena glazbi. Gospodin Miroslav Gašparović, ravnatelj Muzeja, posjećuje svaki naš koncert. Da je barem tako i u našoj branši!

Ciklus od pet koncerata u sezoni, raspoređenih od rujna do svibnja, dopušta publici da s nestrpljivim zanimanjem očekuje ponovni nastup »Antiphonusa«. Premda nas programska knjižica na suptilan način uvodi u ideju samog ciklusa, možete li nam reći zašto se ciklus zove *Triade*?

Ideja je koliko poetska, toliko i tvorna – Monteverdi, praizvedba i instrumentalist čine trijadu. To inače znači i trozvuk, neki niz od tri stvari ili pak tezu, antitezu i sintezu.

Svaki koncert ima provodni motiv u Monteverdijevim madrigalima, u poeziji Tassa, Petrarce, Rinuccinija, Guarinija, zatim u gostima na biranim instrumentima – lutnji, čembalu, baroknoj violini, violi *da gambi*, pružajući istovremeno i premijere novih djela. Kao umjetnički i programski voditelj, na koji način sastavljate programe za nastupe ansambla? Postoji li

jedinstvena idejna smjernica i programska poruka koja objedinjava vaš odabir repertoara?

Zamorno je predugo slušati a cappella glazbu. Svaka naša ideja ponajprije je praktična. Instrumentalna intermezza između a cappella blokova idealna su kombinacija za uho i svijest publike. Odabir madrigala sačinjen je prema dramaturškim cjelinama pojedinih pjesnika čiji su stihovi uglazbljeni. Instrumentalne točke slažemo po kriterijima tonalnih odnosa, različitosti ugođaja, kontrasta ili srodnosti, i naravno, prema ukusu i želji solista.

Je li posjećenost u ciklusu koncerata u MUO-u ispunila vaša očekivanja kao voditelja i idejnoga organizatora? Tko je vaša publika, tko su oni koji mogu i žele platiti cijenu ulaznice za taj koncertni doživljaj?

Ciklusom koncerata ansambla »Antiphonus« stekli smo i novu krasnu publiku, sačinjenu od kolega glazbenika, ali i laika, ljubitelja glazbene umjetnosti, različite starosne dobi. To je publika koja želi i zna slušati glazbu, koja svojim dolaskom u tišini i koncentraciji ulaže sebe da bi dobila maksimum doživljaja od jednog koncerta. Publika je oduševljena. To je velik dar za nas. Što se cijene karata tiče, skupnom kupnjom na internetu uvijek ima karata po nižoj cijeni, studenti mogu ući besplatno, a postoje i popusti za umirovljenike i obitelji. Publika klasične umjetničke glazbe koja svakodnevno posjećuje koncerte vrlo često očekuje besplatan ulaz, ali to je sve manje održivo. Naše su dotacije neznatne i većina čla-

nova puno je uložila u ovu sezonu, bez adekvatne naknade. Ali nije nam žao. Uživali smo i stekli krasnu publiku.

Možete li nam predstaviti pjevače ansambla?

Postava je stalna: Ana Lice, Marta Lončar, Martina Borse, Monika Cerovčec, Vesna Matana, Vesna Batistić, Ivan Binguła, Siniša Galović, Marko Berić, Leon Košavić i ja.

Ansambl »Antiphonus« u ovom ciklusu koncerata ugošćuje i mnoge glazbene goste. Na koji način oni svojim glazbenim izričajem pridonose cjelini doživljaja te kako je došlo do vašeg povezivanja i suradnje?

Sa svojim smo se gostima, kao ansambl, povezali ponajviše na radu oko albuma *Ne le tue braze*, albuma hrvatskoga baroka, koji ide u miks u lipnju i čiji izlazak svi nestrpljivo iščekujemo. Svi su naši gosti dio te vrijedne priče, koja je započela u Bujama prije četiri godine, na festivalu *Organum Histriae*, i koja je snimljena za HRT, proglašena jednim od najboljih programa te godine, ali je dugo čekala financije za realizaciju.

Kako ste došli na ideju za ime vokalnog ansambla?

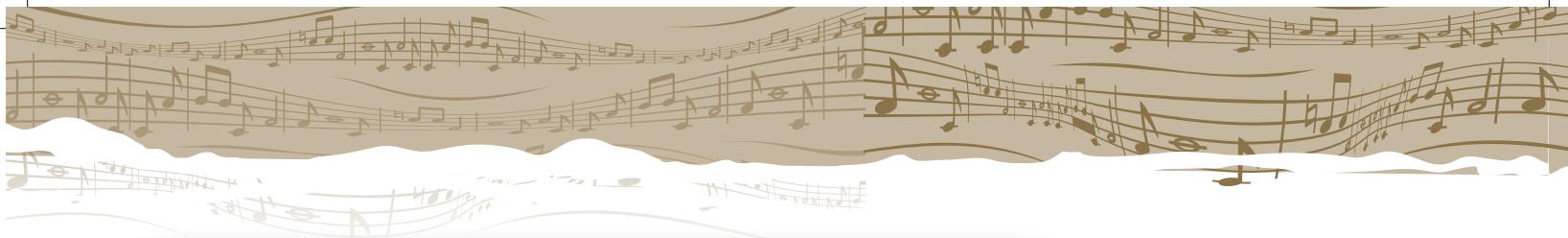
Ime je izmislio direktor udruge Marin Fulgosi, inače snimatelj i redatelj, koji je posljednjih godina usmjerio svoj interes na tonsko snimanje i audiofiliju. Snimio je CD s Mašićem, nekoliko odličnih albuma s Karamazovim, Andrijanovim i Milenkovićem, a mene je nagovorio da se primim posla oko ansambla koji je postao »Antiphonus«. Ime se

višeslojno referira na početke višeglasja, a sad, kad me pitate, mislim da je on osmislio i naziv *Triade*.

Prije nekoliko godina slušali smo nastup zbora »Antiphonus« u zagrebačkoj katedrali, koji je već tada na jedinstven način većom brojnošću članova i sceničnim pokretom oživio prostor ispred glavnoga oltara. Kako je i zašto došlo do transformacije zbora u smanjeni komorni vokalni sastav?

»Antiphonus« djeluje u baznoj postavi od 11-12 pjevača (Matija Meić nam je otišao u Beč na studij). U katedrali nas je bilo 14, na *Biennaleu* lani 16, ali to su bile popune zbog repertoarnih zahtjeva. Monteverdi, odnosno madrigali, bili su nam programski izazov zbog toga što ih kod nas nema na koncertima, ali i zato što zahtijevaju razvoj svakog od nas u pjevača i osobu koja može držati u potpunosti samostalno svoju dionicu. I to smo uspjeli. U tim se programima zapravo izrotirao cjelokupni sastav, premda su neki pjevači bili apostrofirani.

Poznato je da je ansambl do sad nastupio na mnogim festivalima – u Zagrebu, Osoru, Dubrovniku, da je predstavio Hrvatsku na Festivalu hrvatske kulture u Francuskoj, ostvario nastup na zagrebačkom bijenalu, nastupio na svečanosti pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, na Varaždinskim baroknim večerima. Mnoštvo koncerata i turneja, uz mnogo druženja prati i mnogo doživljaja. Sigurno biste čitateljima Svete Cecilije mogli ispriča-

ti nekoliko zanimljivih doživljaja koji su utkani u vaše koncertne turneje.

Prošlog ljeta imali smo dugačku turneju. Bili smo tjedan dana zajedno, a niti u jednom času nije frcnula niti jedna iskrica negativnosti. Pjevali smo, rezali paški sir skalpelom, izgorjeli na Velebitu, što su zabilježile kamere HRT-a na snimci koncerta iz Osora, gdje smo poprilično crvenih nosova. Sretan sam što surađujem s tako dobrim ljudima.

Postoje li trajni audio ili video zapisi vaših nastupa?

Snimili smo album *Ne le tue braze*, čiji izlazak očekujemo oko Božića, a imamo i tri televizijske snimke – *Samoborska jesen*, *Organum Histriae*, *Osorske glazbene večeri*.

Poznati ste i po višekratnom gostovanju na televiziji.

Nisam bio isprva oduševljen idejom nastupa u emisiji *Do posljednjeg zhora*. To nije moj žanr, niti baš volim način na koji mediji funkcioniraju. Ipak, shvatio sam koji mi je cilj: pomoći da se što više ljudi oduševi ili barem zainteresira za glazbu, kao i dovesti klasiku u televizijski termin

subotom u 20 sati, što se inače događa samo kad je dan žalosti. Rezultat, mislim, nije bio loš. Po pitanju prisutnosti i zanimljivosti klasike TV publici, izmijenio se i stav urednika. Uslijedila je emisija *Godišnjica mature*, gdje sam bio glazbeni urednik, koja je osvojila ovogodišnju Nagradu HRT-a.

Ansambl »Antiphonus« nastupao je u raznim prostorima. Koji ambijent najviše inspirira vaše članove u izvedbi?

Najljepši prostor u kojem smo pjevali je franjevačka crkva u Slavenskom Brodu. Muzej za umjetnost i obrt je također sjajan za komornu glazbu. Isto tako crkva na Trškom Vrh, gdje smo snimali album *Ne le tue braze*. U studiju nismo bili, jer naša je maksima da snimamo u prostoru za koji je glazba zamišljena.

Koje su glavne odlike dobra dirigenta?

Iskreno, više ne znam. Mislim, ponovit ću s Pilatom, što je dobar dirigent? Mislio sam na ritam, sluh, živost, energiju, empatiju, maštu, širinu interesa i naobrazbu. Realnost je međutim svakojaka!

Kako postizete zajedništvo disanja, osjećanja i slušanja glazbe koja se ističe u izvedbama ansambla?

Upravo tako: disanjem i slušanjem, tumačenjem smisla i sadržaja, napose upućivanjem na uvažavanje svakoga od nas.

Koje su glavne osobine uzorna voditelja glazbenoga ansambla? Mora li voditelj biti snažan autoritet ili prijatelj? Može li biti i pjevač i dirigent i menadžer istovremeno?

Lakše je kad je voditelj autoritet. Mislim da autoritet mora proizlaziti isključivo iz glazbene materije, iako koji put treba podviknuti. Distanca je, nažalost, prijeko potrebna kad se prijede određen broj članova ansambla ili pak kad se procijeni da osoba kojoj se obraćaš ima dvostruke kriterije. Poslove u ansamblu dijelimo. Rekao sam im: »Molim vas, rasteretite me!« i dali su sve od sebe. To je bilo nekako u pola ove sezone i sada mi je stvarno puno lakše.

Mala posebnost vašega ansambla je i to što među svojim članovima imate svećenika Ivana Bingulu, tenora posebne boje glasa, potrebne u izgradnji takva repertoara. Kako je došlo do vaše suradnje?

Slučajno, odnosno Božjom providnošću. Jedan moj prijatelj svećenik zamolio ga je da mi pripomogne u jednom projektu studenata Muzičke akademije u Sv. Blažu, kad sam ih u sklopu ispita postavio u situaciju da opslužuju glazbom misu. Tako je sve počelo.

Pokazao se zainteresiranim i vrlo sposobnim. Mislim da je

iskustvo u »Antiphonusu« i za njegovu buduću formaciju kao glazbenika sjajan kapital.

Repertoar inače gradim prema mogućnostima i afinitetima članova. Mislim da bi i neke veće institucije u Hrvatskoj trebale slijediti to načelo.

Spoj teologije i glazbe nije neuobičajen. Navještaj Božje riječi je svakako moguć i jak pomoću glazbe. Kako vi kao dirigent i voditelj ansambla živite svoju vjeru i pomaže li vam ona u rješavanju nekih umjetničkih, ali i životnih pitanja?

Glazbenici su često patnici intenzivna raspeća između dionizijskoga i apolinijskoga. Ali jasno je kamo stremlje većina njih, unatoč toj prividnoj razjedinjenosti. Monteverdi je, primjerice, bio zaređen. Lukačić i Jelić bili su visoko pozicionirani svećenici, a Cecchini akolit.

Mogu mirno reći, kao glazbenik, pogotovo kolegama koji se predstavljaju intelektualno neovisnima: »Moj Bog je Bog Perotinus, Dufaya, Palestrine, Monteverdija, Bacha, Haydna, Beethovena, Brucknera, Liszta, Parta...«

Možete li nam reći u čemu je tajna uspjeha ansambla? Što je to što ove mlade ljude drži zajedno?

Ansambli ponajprije na okupu drži i tjera dalje – kvaliteta. Zajedništvo je osjećaj jači i od novca, vremenske stiske, gripe...

Dok osjećamo da rastemo i da posuđujemo dio vremena od svojega života djelima koja nas uzdižu, bit ćemo uspješni.

Po završetku studija u razredu Igora Gjadrova dobili ste Rektorovu nagradu, 1996. g. osvojili ste drugu i posebnu nagradu na Međunarodnom natjecanju »Antoni Pedrotti« u Trentu. Što mislite o natjecanjima glazbenika i jesu li vam osvojene nagrade dale posebne radne ili umjetničke poticaje?

Nagrade su mi dale krila kad mi je trebalo, ali i rani uvid u relativnost kriterija (pogotovo u našoj struci) te prolaznost pljeska i oduševljenja ljudi. Naravno, i džeparac! Osim toga kontekst kvalitete u koji se s natjecanjima ulazi osobito je hranjiv za volju kojom moramo nadvladati lijenost i malodušnost.

Maturirali ste klavir, diplomirali dirigiranje, usavršavali se u Italiji i Njemačkoj... Jeste li oduvijek željeli postati pjevačem ili se ta želja rodila tijekom rada s ansamblom?

Rodila se u radu sa zborom, koji je nekako otpočetak, repertoarno, naginjavio komornom muziciranju. Zapravo, kad bih bio aktivniji kao pijanist, mislim da bih se izrazito bavio komornom glazbom. Ljepše je dijeliti nešto tako uzvišeno kao što je glazba s ljudima koji te uvelike razumiju, nego naći način kako da izmanipuliraš masu za svoj ekshibicionistički rezultat.

Pružila li vam obitelj poticaj, inspiraciju i podršku?

Žena mi često pjeva u ansamblu, djeca čak ponekad dođu na koncert i ne žale se previše kad nisam kod kuće. S druge strane, koliko me nekad nema,

toliko me više puta ima i kad ne treba, jer je posao umjetnika tako neuredan i stihijski.

Uvodite li postupno svoju djecu u svijet glazbe? Nedavno je vaš sin Franko, koji svira klavir, osvojio prvu nagradu na natjecanju. Je li to znak da ide očevim stopama?

Djeca nas glazbenika najčešće kolateralno uđu u svijet glazbe. Pokušavam se sjetiti svojih početaka, ali mnogo sam toga zaboravio. Nadam se da će u vlastitom uspjehu u svladavanju preprjeka na putu do razumijevanja i sposobnosti izvođenja glazbe zadobiti ono što glazba pruža onima koji joj posvete nešto od svojega života. Ja sam treći naraštaj glazbenika u svojoj obitelji. Vidjet ćemo kako će biti dalje.

Angažirani ste na mnogim glazbenim poljima kao dirigent, pedagog, skladatelj i aranžer. I ansambl »Antiphonus« često izvodi vaša djela. Kako se kod vas razvija proces skladanja? Dolaze li ideje u trenutku ili se dugo stvaraju? Skladate li crkvenu glazbu?

Sve što sam dosad skladao, bilo je ciljano, za konkretnu potrebu ili narudžbu. Dogodilo se tako da su to bile odreda sakralne skladbe. No to nije samo slučaj, jer ipak mi je taj žanr najbliži. Sakralna glazba ima najtrajniji i čvrst uzor i inspiraciju. Ideje, one se stvaraju ovisno o stupnju uronjenosti u materiju. Treba mi vremena da očistim uši i mozak od svakodnevnih buke. Teško je naći tišinu, a bez nje glazbi nema života.